

DENETİM KOMİTELERİ VE BAĞIMSIZ DENETİMİN YATIRIMCILAR AÇISINDAN ÖNEMİ

Murat DOĞU / Doğan Yayın Holding A.Ş.

DENETİM KOMİTELERİ VE BAĞIMSIZ DENETİMİN YATIRIMCILAR AÇISINDAN ÖNEMİ

Öncelikle böyle bir organizasyonun gündemine baktığım zaman çok yoğun, çok değerli konuşmacıların, başlığın çok ilginç olduğunu ve organizasyonu düzenlediğiniz ve beni de davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Ben öncelikle kısaca yönetim tavrından bahsederek, daha sonra yönetimden sorumlu ünitelerle ilgili Türkiye'deki düzenlemelerin alt yapısına kısaca değinmek, bunların yatırımcılar için ne anlama geldiğini özetleyerek konuşmamı tamamlamak istiyorum.

Kısaca kurumsal yönetimin tanımını yapmak istediğimiz zaman öncelikle bir kurumun idaresinin mevcut çıkar çatışmalarından mümkün olduğunca soyutlanarak yasalara, piyasa kurallarına, denetim biriminin temel prensiplerine uygun olarak belirlenen ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmesi olarak tanımlamak mümkün. Burada denetimden sorumlu komiteler kapsamında, özellikle çıkar çatışmaları ve yasalara, mevzuata uyum özellikle ön plana çıkıyor.

Kurumsal yapının vazgeçilmez kuralları ya da vazgeçilmez kavramları disiplin, şeffaflık, bağımsızlık, hesap verebilirlik, sorumluluk, eşitlik, sosyal sorumluluk olarak tüm literatürde benimsenmiş durumda.

Disiplin dediğimiz zaman, şirket yönetiminin, yöneticilerinin uyguladığı yönetim prensiplerinden günlük çıkarılardan vazgeçmeleri ve orta, uzun vadede yönetim ilkeleri, prensiplerine uygun olarak disiplinli bir şekilde davranmaları.

Şeffaflık, tüm operasyonun, şirketin tüm operasyonları, faaliyetleri şeffaf bir şekilde paydaşlar ile paylaşılması.

Bağımsızlık, şirket yönetiminin tüm çıkar guruplarından mümkün olduğunca bağımsız bir şekilde kararlarını vermesi ve hareket etmesi.

Hesap verebilirlik, şirket yönetiminin ve üst düzey yöneticilerin yaptıkları işlemler dolayısıyla bunu niçin yaptıklarını, neden yaptıklarını yine paydaşlara, yatırımcılara, pay sahiplerine anlatabilmelerine, hesap verebilmelerine.

Sorumluluk ise, yaptıkları işlemlerden dolayı sorumluluk üstlenmelerini.

Eşitlik, yöneticilerin, yönetim kurullarının tüm paydaşlara eşit mesafede olmasını ve sosyal sorumluluk da tüm alt yapının sosyal sorumluluk prensibi içerisinde idare edilmesini anlatıyor.

Denetimden sorumlu komiteyle ilgili, ülkemiz düzenlemelerine baktığımız zaman ilk olarak 2002 yılı sonunda Sermaye Piyasası Kurulu'nun 10 ve 16 tebliği ile denetimden sorumlu komite kavramının mevzuatımıza girdiği ve bir zorunluluk olarak düzenlendiğini görüyoruz. Daha sonra bu tebliğ çok daha kapsamlı bir tebliğle, uluslararası bağımsız denetim standartlarını belirleyen çok

daha kapsamlı bir tebliğle değişti. Seri 10'la 16 tebliğ yürürlükten kalktı. Bu yeni tebliğ seri 10, 22 sayılı tebliğ oldu.

Bu tebliğ ile denetimden sorumlu komitelerle ilgili düzenlemeler çok daha fazla genişletildi, sorumlulukları artırıldı ve bağımsız denetim şirketleriyle olan ilişkileri de yeniden düzenlendi. Buna ilave olarak yasal bir zorunluluk olmakla beraber sermaye piyasası kurumsal yönetim hukuku ilkeleri de 2003 Temmuz yılında yayınlandı.

Kurumsal yönetim ilkelerinde de halka açık şirketler yahut uygulamak isteyen halka kapalı aile şirketleri için de bu geçerli. Pek çok tavsiyeler yer aldı ve denetimden sorumlu komite, denetim komitesiyle ilgili tavsiyeler de sermaye piyasası kurumsal yönetim ilkeleri ile ilgili tavsiyeler yer aldı.

Burada seri 10, no 22 sayılı tebliğe baktığımız zaman ve sermaye piyasası kurumsal yönetim ilkelerine baktığımız zaman ki bunlar birbirlerine paralel ifadeler, hükümler ihtiva ediyor. Burada öncelikle bu komite kavramının nereden geldiğini anlamakta fayda var. Komiteler, sadece denetim komitesi değil, yönetim kurulunun çalışmak istediği komiteler hepsi, hepsinde amaç yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarını sağlıklı bir biçimde yerine getirmesini sağlamak ve buradaki varsayım da, artık giderek karmaşıklaşan ticaret hayatında, ekonomik hayatta yönetim kurullarının tek başlarına bütün şirketteki sorunlarla başa çıkamayacağını ve mutlaka başında, yönetim kurullarının üyelerinin bulunduğu komiteler vasıtasıyla işlerini idare etmeleri ihtiyacının olduğu yatıyor.

Şirket, içinde bulunduğu durum ve gereksinimin önemine bağlı olarak, bu komitelerin sayısını kendi belirleyebilir. Denetim komitesi bunlardan bir tanesi ve bu zorunlu bir komite. Mevzuatla düzenlenmiş bir komite. Yani halka açık şirketler, daha doğrusu hisseleri borsada işlem gören halka açık şirketler denetim komitelerini kurmak, oluşturmak mevzuata uygun oluşturmak zorunda.

Bunun haricinde kurumsal yönetim ilkeleriyle tanımlanmış, kurumsal yönetim komitesi de adı geçen diğer bir komite. Burada kuruluşunun da, yani denetim komitesinin kuruluşunun da buranın başkanının, üyelerinin icrada sorumluluğu olmayan yönetim kurulu üyelerinden olması isteniyor mevzuatta. Diğer iki üye ise, en az iki üye olması gerekiyor denetim komitesinin, iki tane yönetim kurulu üyesinin olması gerekiyor. İkidenden fazla üye söz konusu ise de, çoğunluğunun icrada sorumlu olmayan üyelerden teşkil edilmesi gerekiyor. Burada, bu komitelerde her zaman uzman kişiler yer alabiliyorlar.

Sermaye Piyasası Kurumsal yönetim ilkeleri ise, bir farklılık getirerek bu komitelerin başkanlarının bağımsız üyelerden, bağımsız yönetim kurulu üyelerinden olması gerektiğini, tavsiye ediyor. Dünya uygulamalarına baktığımız zaman da, çoğunlukla denetim komitelerinin başkanlığını bağımsız yönetim kurulu üyelerinden oluşturduğunu görüyoruz.

Hiç şüphesiz komiteler, başta denetim komitesi olmak üzere yetki ve sorumluluğu dahilinde hareket ediyor ve bunun aldığı kararlar yönetim kuruluna bir tavsiye niteliğinde. Sonuçta nihai karar her zaman yönetim kuruluna, kurulunun sorumluluğu altında. Dolayısıyla yönetim komitesinin aldığı bir karar ya da yaptığı bir tavsiye, yönetim kurulunu Türk Ticaret Kanunu karşısındaki sorumluluklarından bertaraf edemiyor.

Denetim komitesinin mevzuatla tanımlanan ve aynı zamanda kurumsal yönetim ilkelerinde de belirtilen fonksiyonları şu şekilde tanımlanmış. Öncelikle muhasebe sisteminin, finansal raporlama ve iç kontrolle ilgili hususlardan bizzat sorumlu olacak. En önemli işi hiç şüphesiz ki bu dönemde, uluslararası finansal raporlama standartlarına geçildiği, halka açık şirketlerde uygulamaya alındığında, dikkate alındığında çok karmaşık bir sistemin olduğu dikkate alındığında mali tabloların mevzuata ve şirketin uygulamaya geldiği muhasebe politikalarına uygunluğu hakkında yönetim kuruluna görüş bildiriyor. Çünkü şu anda yönetim kurulları halka açıkladığı, kamuya açıkladıkları mali tabloların altına imza attıkları için sorumluluğu yükleniyorlar. Dolayısıyla burada denetim komitesinin görevi, bir kat daha önem kazanıyor çünkü yönetim kurullarının riskini azaltma biçiminde çok önemli bir işlev üstleniyorlar.

Bunun haricinde, iç ve dış denetimin sağlıklı bir şekilde yapılmasının sağlanması yine denetim komitesine yüklenmiş bir sorumluluk. Muhasebe sistemi, finansal bilgilerin kamuya açıklanması, bağımsız denetimin iç kontrol sisteminin işleyişi bu etkinliği yapmakta diğer önemli bir sorunu olarak sayılıyor.

Bunun haricinde ise yurt dışında da şirketle ilgili suistimalleri, şirketle ilgili hileleri, şirket içinden veya şirket dışından yapılan şikayetlerin ilk inceleme ve sonuçlandırılma mercii de yine denetim komitesi oluyor. Mevzuatlarımıza göre, denetim komitesi en az 3 ayda bir toplanmak durumunda.

Bu yeni mevzuatla gelen yeni sistem, seri 10 ve 22 nolu tebliğ ve sermaye piyasası kurumsal yönetim ilkeleri, halka açık şirketlerde yeni bir sistem yarattı. Eskiden bağımsız denetim kuruluşu ve yönetim kurulları, arada mali işler müdürü, muhasebe müdürleri var idi. Şimdi artık araya çok önemli yeni bir fonksiyon girmiş oldu. Denetim komitesi girmiş oldu ve artık bağımsız denetim şirketleri, halka açık şirketlerin bağımsız denetimini yaparken karşılarında profesyonelce düşünen, objektif, bağımsız bir şekilde düşünme yeteneğine sahip bir örgüt ile muhatap oluyorlar. Dolayısıyla bu anlamda bağımsız denetim sürecinde, denetim komiteleri bağımsız denetim kuruluşunun çözüm ortağı haline geliyor.

Bunlara kısaca değinmek gerekirse, bağımsız denetçinin, bağımsızlığını tehdit eden unsurlar ile bunlara karşı oluşturulan önlem mekanizmaları, bağımsız denetçinin denetim komitesiyle paylaştığı ve çözüme ulaştırmaya çalıştığı, bu süreçte çözüme ulaştırmaya çalıştığı handikaplardan bir tanesi.

Denetim komitesinin önemli bir görevi, bağımsız denetim kuruluşunun seçimi-

ni yapmak. Burada bağımsız denetimin kapsamını belirlemek ve bu süreci yönetmek de yine hiç şüphesiz denetim komitesinin görev ve yetki alanına giriyor. Bir diğer önemli konu, muhasebe politikası ve uygulamalarıyla ilgili önemli hususlar. Hiç şüphesiz hepimiz günlük şirket uygulamalarında veyahut mali tabloların çıkarılma dönemlerinde her zaman standart olmayan, likit olmayan olayları muhasebeleştirme zorunda kalabiliyoruz. Karşılık ayırmak, karşılıklı ölçmek, şerefîyeleri ölçmek, önemli şirket alımları, önemli şirket satımlarıyla ilgili muhasebe politikalarını her zaman karşılaşmadığımız, bir kerelik işlemlerle karşılaşabiliyoruz. Dolayısıyla bunların çözümünde, bunların mali tabloya etkisinin de yine bağımsız denetçiyle birlikte bir denetim komitesinin değerlendirmesi gerekiyor.

Çok önemli bir konu, bir çoğumuz belki de farkında olmadığı, fakat gündemde giderek önem kazanacağını düşündüğüm bir konu da bağımsız denetim kuruluşunun aykırılıkları raporlaması. Bu artık bağımsız denetim kuruluşunun bir yükümlülüğü haline gelmiş vaziyette. Bağımsız denetim kuruluşu mevzuata veya diğer aykırılıkları, şirketin yönetim kuruluna, denetimden sorumlu komiteye ve yöneticilere bildirmek durumunda. Ancak eğer bu işlevini yerine getirmediğinde, bu talebi yönetime ilettiğinde gerekli cevabı alamıyorsa veya yönetim kurulu üyelerinin, denetim komitesi üyelerinin de bu aykırılığın bir tarafı olduğunu hissediyorsa bunu Sermaye Piyasası Kurulu'na bildirmek durumunda. Artı ilgili kurumlar demiş, tebliğ yani sadece SPK'ya bildirmesi de gerekmiyor, o şirketin yetkili olduğu diğer düzenleyici kurumlar, yasal otoritelere de bu bildirimleri yapmak durumunda. Dolayısıyla denetim komitesi artık tüm bu işlevleri yerine getirirken, yönetim kuruluyla bağımsız denetim kuruluşu arasında ve muhasebe, mali işler müdürleri, muhasebe sorumluları arasında bir köprü, bir adeta bir emniyet sıbabı şeklinde görev almaya başlıyor.

Konu, yatırımcılar açısından ise önemi hiç şüphesiz çok büyük. Şöyle bir çok kısa bir literatür taraması yaptığımızda dahi, ilk karşımıza çıkan şey şu; eğer bir şirkette denetim komitesi varsa yatırımcılar açısından bu bir artıdır. Denetim komitesi etkin ve verimli bir şekilde çalışıyor ve bunu pay sahipleri ve yatırımcılarla paylaşıyorsa bu bir artı puandır. Sık sık toplanıyor, görev ve çalışma esaslarına uyduğunu beyan ediyor ve bunu yatırımcılarına gösteriyorsa bu artı puandır. Kısacası etkin ve verimli çalışan bir denetim komitesi bugün şirket değerlerine katkı sağlayan çok önemli bir unsur olarak, özellikle yurt dışı uygulamalarında öne çıkıyor. Bu çok önemli çünkü denetim komitesinin varlığı, üretilen finansal tabloları, üretilen finansal mali tablo dipnotlarının objektif olduğunun, güvenilir olduğunun en önemli göstergelerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkıyor.

Bunun haricinde denetim komitesinin yatırımcılar açısından, yani şirket değerini

artıran, alacakları temettüleri garanti altına alan diğer işlemleri de var. Onları da şöyle çok kısaca değinmek istiyorum. Bunlardan en önemlisi bir kere, yönetim kurullarının mali tabloların altına imza ederken, emin olmadıkları, emin olmadığı, tam hakim olmadan imzaladığı mali tabloları artık, daha kontrollü bir şekilde, hakim olarak imzalamalarını sağlıyor.

Diğer bir ifadeyle yönetim kurulları artık muhasebe sistemi, finansal raporlama, iç kontrol üzerinde kontrollü artıyor. Bu da kamuyu aydınlatmada daha kaliteli bir alt yapı. Yani yönetim kurullarının üstüne hakim olduğu daha kaliteli bir alt yapının oluşturulmasına yol açıyor.

Denetim komitesinin diğer bir faydası şirketler iç kontrol ve iç denetim kültürünün oluşmasına ve yerleşmesine yardımcı oluyor. Bu da hiç şüphesiz şirketten nakit talepleri olan veya diğer talepleri olan paydaşlar için bir diğer güven unsuru olarak ortaya çıkıyor.

Bir diğer önemli konu bu iç kontrol ve iç denetimin daha etkin hale gelmesi, yönetim kurullarının operasyonlar üzerinde etkinliğinin artması, hiç şüphesiz şirketlerdeki suistimal, hile, şirket varlıklarının kötüye kullanılması gibi şirket değerlerini olumsuz etkileyecek hareketlerin de, aksiyonların da daha minimize edilmesinde yardımcı oluyor.

Bağımsız denetim kuruluşunun, bağımsız denetim sürecinde denetim komitesi ve dolayısıyla yönetim kurulu ile sürekli iletişim halinde olması da üretilen finansal tablo ve dipnotlarının kalitesini yükseltiyor.

Bir başka husus da denetim komitesi, oluşabilecek çıkar için, biraz önce bahsettiğim kurumsal yönetimde en önemli konulardan bir tanesi olan çıkar çatışmasının önlenmesinde de çok önemli bir rol üstleniyor. Çünkü sonuçta bağımsız denetim kuruluşu var olan mali kayıtların, doğru olup olmadığını denetliyor ve şirketlerin mali işler muhasebe karşı karşıya. Bu da bir çıkar çatışması var, burada bir denge sağlanması gerekiyor. Yani bir taraf ağır basarsa yanlış mali tabloyla ulaşılır. Diğer taraf ağır basarsa yine bir tarafın istediği şekilde mali tablo çıkabilir. Denetim komitesi bu farklı çıkar gurupları içerisinde de bir denge unsuru olarak finansal raporların kalitesinin yükselmesinde yardımcı oluyor.

Tabii en önemlisi de yine bağımsız denetim kuruluşunun faaliyetlerinin, şirket bünyesinde bir profesyonel kurum, organca denetim komitesince gözlenmesi de yine hiç şüphesiz finansal raporların kalitesini yükselterek yatırımcıların lehine bir durum yaratıyor.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

